

BIBLISK-LUTHERSKT MAGASIN

ÅRGÅNG 3
NUMMER 1-2
2014

	Sida
INNEHÅLL	
Redaktionellt	2
Bibliska notiser	2
Varia	2
Lutherana	3

INSTITUTET FÖR BIBLISK-LUTHERSK FILOLOGI

Redaktionellt

Bäste läsare, du har framför dig det första numret av årgång 2014 av *Biblisk-lutherskt magasin*. I detta nummer presenteras en grovöversättning av en första del av Luthers skrift *Von den Schlüsseln* från år 1530.¹

Redaktören

Bibliska notiser

”Så skall din kraft ock vara”

”Som din dag, så skall din kraft ock vara,” Detta löfte gav han mig.” Så lyder ett par rader i vers 2 i den bekanta psalmen *Blott en dag, ett ögonblick i sänder* av Lina Sandell.² Den som söker i bibelöversättningar efter ett specifikt³ löfte med denna ordalydelse stöter till slut på orden riktade till Aser i den välsignelse som Mose uttalade över Israels barn före sin död i 5 Mosebok (33:25):

Av järn och koppar skall dina regler vara, och som dina dagar din kraft.⁴

Förmodligen hade Lina Sandell detta bibelställe i tankarna när hon skrev psalmen.⁵ Det ord som översätts med ”kraft” har i den hebreiska konsonanttexten konsonanterna dalet, bet och alef. Med masoreternas vokalisering får vi uttalet *doḇē*.⁶ I texten är detta ord sammansatt med konsonanten kaf, vilket betyder ”din”. Men ordets betydelse är sedan gammalt osäker. Det förekommer endast här i hela Gamla testamentet och den gamla hebreiskan överhuvudtaget, och man har inte haft argument från hebreiskan för att ordet betyder ”kraft”. Att man ändå översatte så berodde förmodligen på textsammanhanget och att den antika grekiska översättningen Septuaginta översätter ordet med ”kraft”.⁷

Och såsom dina dagar (ska) din kraft (vara).

Septuagintas förståelse av ordet delas av den syriska översättningen Peshitta och den arameiska översättningen Targum Onkelos.⁸

1928 upptäcktes i Syrien den förlorade staden Ugarit. Där användes ett språk, uga-

ritiskan, som är nära släkt med hebreiskan. Genom utgrävningar i Ugarit har man gjort textfynd som har gett forskare en bättre förståelse av den gammaltestamentliga hebreiskan. Bland de ugaritiska texterna finns nu en text där ett ord av samma rot som *doḇē*, d.v.s. konsonanterna dalet, bet och alef, förekommer två gånger.⁹ Ordet har efter rotens konsonanter konsonanten tau.¹⁰ Denna konsonant är en femininändelse. Ordet slutar med konsonanten kaf, som betyder ”din”. Flera forskare föredrar nu att översätta detta ord med ”kraft”.¹¹ Texten där ordet förekommer är en berättelse om hur gudinnan Anat söker upp guden Baal. Baal tilltalar henne, r. 20–23:

Sister, let us lengthen life!(?) Your powerful(?) horns, Anat the Girl, Your powerful(?) horns let Baal anoint, Let Baal anoint them in flight (?).¹²

Översättningen ”(your) powerful” återger ugaritiska *db’atk*, ordagrant ”din kraft”. Denna förklaring till hebreiska *doḇē* utifrån ugaritiskan *db(’)at* är inte solklar. Det beror framför allt på att det inte är helt säkert att det ugaritiska ordet ska översättas så. Men förklaringen är tilltalande.¹³

Varia

Historiskt om dop av spädbarn

Bibelns lära om dopet visar att dopet är ett nådemedel och att dop av spädbarn är giltiga. Bibelns lära om människan visar att spädbarn behöver dopet för frälsningen.

Det är ändå intressant att se hur dessa läror fick nedslag i senare kyrklig undervisning och i vilken omfattning den kyrkliga praxisen följde den bibliska läran.

Redaktörens erfarenhet är att rätt lära och rätt praxis i dopfrågan (naturligt nog!) hänger ihop och han har

1) aldrig träffat på en motståndare till spädbarnsdop med rätt lära om dopet, men
2) många gånger träffat på förespråkare av spädbarnsdop med rätt lära om dopet.
Hur hängde doplära och doppraxis ihop tidigt i kyrkohistorien?

Ett tidigt vittne till detta i både den västliga och den östliga kyrkan är Ireneus (ca

140 e.Kr. – ca 200 e.Kr.). Han växte upp i Smyrna i Mindre Asien (nuvarande Izmir i Turkiet) men blev senare biskop i Lugdunum (nuvarande Lyon i Frankrike). Strax efter år 180 skriver Ireneus om Jesus Kristus:

För han kom för att frälsa alla genom sig själv. Med ”alla” menar jag dem som genom honom föds på nytt till Gud, dibarn, spädbarn, barn, unga och vuxna.¹⁴

Med pånyttfödelse avser Ireneus dopet. Ett av beläggen lyder:¹⁵

Och att denna idé har ingivits av Satan till förnekelse av dopet – pånyttfödelsen till Gud – och förkastande av hela tron, ska vi berätta på ett passande ställe samtidigt som vi vederlägger dem.

Ireneus lära om dopet avspeglas i följande ord:

Det är tron som åstadkommer detta i oss så som de äldsta, apostlarnas elever, har överlämnat till oss. Framför allt lär tron oss att tänka på att vi har tagit emot dopet till syndernas förlåtelse i Guds, Faderns, namn, och i Jesu Kristi namn, vilken är Guds Son som blev kött, dog och uppstod, och i Guds Helige Ande, samt att detta dop är ett sigill på det eviga livet och pånyttfödelsen till Gud, för att vi inte ska vara barn till den döda människan utan till den evige och bestående Guden.¹⁶

Ett annat tidigt vittne till biblisk doppraxis från andra områden är Origenes (ca 185 – snart efter 251), verksam först i Alexandria i Egypten och senare i Caesarea i Palestina. Det mesta av hans enorma skriftliga produktion har gått förlorad. En mindre del har endast bevarats översatt till latin, dels relativt fritt av Rufinus, dels – noggrannare – av Hieronymus. Ännu mindre av hans produktion finns kvar på originalspråket grekiska.

Origenes höll homilier (predikningar) över bl.a. Lukasevangeliet. Lukashomilierna är delvis bevarade i latinsk översättning av Hieronymus. Mindre delar är bevarade på grekiska här och där i andra kyrkliga författares verk. Homilierna har (av Fournier i utgåvan i serien *Sources Chrétiennes*) daterats till 233–234. I en homilia över Luk 2:22 säger Origenes:

Små barn döps till ”syndernas förlåtelse”. Vilka ”synders”? Eller när har de syndat? Eller hur kan det finnas ett skäl i de små barnen till [dopets]

bad? Inte annat än i den betydelsen om vilken vi litet tidigare sade: ”Ingen är ren från befläckelse, inte ens om hans liv på jorden varat en enda dag”.¹⁷ Och eftersom genom dopets hemlighet födelsens ”befläckelser” avlägsnas, så döps också småbarn. För ”om någon inte blir född på nytt av vatten och Ande, kan han inte komma in i himmelriket”.¹⁸

Lutherana

Om nycklarna av Martin Luther¹⁹

Det är verkligen en av de största plågor som Gud i sin vrede låtit drabba den otacksamma världen att hemska missbruk och missuppfattningar av den dyrbara nyckelmakten i kristenheten tagit överhanden i sådan utsträckning att det rätta bruket och den rätta uppfattningen knappt någonstans i världen blivit kvar. Ändå är missbruken så grova och påtagliga att till och med ett barn, som lärt sig tala och räkna, borde upptäcka dem. Så djupt har alla andliga och lärda män sovit och snarkat, ja, alldeles blinda har de varit. Därför vill jag här med Guds hjälp och nåd påvisa somliga av dessa missbruk och bidra till att avlägsna sådana förargelser ur hans rike, såsom Kristus säger,²⁰ för att våra efterkommande ska se hur det har varit i kristenheten och framöver veta att akta sig för ett sådant elände. De ska lära sig att känna nyckelmakten rätt och att använda den väl. För om man ska undkomma och undvika de otaliga hemskheterna är denna kunskap mycket viktig.

Det första missbruket

De (påvetrogna) har anfört de ädla, sköna orden av Kristus som han säger till Petrus i Matteus 16 och 18: ”Vad du binder på jorden ska vara bundet i himlen etc.”²¹ Ur denna utsaga har de tagit ordet *binder*. De har tolkat och tagit det som liktydigt med påbjuda och förbjuda, alltså utfärda lagar och påbud över kristenheten. Härifrån ger

de så påven auktoriteten och skryter att han har makten att binda de kristnas själar och samveten med lagar, att man måste vara honom lydlig i detta om man inte ska förlora saligheten och bli evigt fördömd, och omvänt, att den som är honom lydlig i detta blir salig. De har dragit alla Bibelns utsagor om lydnad och olydnad till detta, och hela världen har förskräckts och överfallits med en sådan fräck tolkning av Kristi ord, tills den slutligen blivit jagad in i ett hörn och fått finna sig i idel människolära. Men vi ska se på denna tolkning och ställa den inför Kristi domstol, hans eget ord, och hålla dem mot varandra.

1. Kära du, säg mig nu om det är väl och rätt gjort när man så river ut ett litet ord ur en utsaga av Kristus och godtyckligt förser den med en förklaring och förståelse som behagar oss, oavsett om den passar texten och utsagan eller inte? Borde man inte ära Kristus och hans ord så mycket att man tar till sig hela utsagan ord för ord med all trohet och flit och håller orden mot varandra för att se om nu utsagan tål att jag har tänkt förstå ordet si eller så? För hade de [ens] med sömniga och halvöppna ögon velat se på texten, hade det starka, klara ljuset träffat dem, så att de hade tvingats att öppna ögonen, pigga till och så se att *binda* här inte kan tåla en sådan förklaring som betydelsen *utfärda lagar*. Men när de nu inte har gjort detta utan endast hört ordet binda liksom i en dröm, talar de också om det som en sömnig fyllbult, som på frågan om han vill gå hem svarar: ”Mera till mig” i tanken att man ska fylla på åt honom.

För låt nu höra: I vilken skola lär man sådant latin eller sådan tyska att binda skulle betyda att påbjuda eller utfärda lagar? Vilken mor lär sitt barn att tala så? Varifrån kommer då till våra nyckeluttolkare denna förklaring att binda betyder påbjuda? Hur

ska man kunna säga annat här än att det kommer av eget godtyckligt diktande eller också av en dröm i fyllan? Detta är liktydigt med att de förfalskar Guds ord och sanning med sina lögner, förför de kristna med dem och tjänar djävulen. Men låt oss nu anta att det finns en skola där man lär sig att binda betyder påbjuda och att det finns en ny rotvälska där man talar på det sättet. Hur ska vi i så fall bli säkra på att det därför också här i Kristi utsaga talas på det sättet att binda betyder påbjuda och att detta är Kristi verkliga mening? Man måste ju bevisa med klara bibelställen att det verkligen ska förstås så. För eftersom denna utsaga är den enda grund och hörnsten som hela påvedömet står på, måste det vara helt säkert bevisat att binda inte kan betyda annat än utfärda lagar.

Säkerställer man inte detta måste varje människa väl begripa vad påvedömet samt dess suveräna auktoritet står på, nämligen en oviss grund. Det står och går i mörker och inte i ljus och kan inte ens själv veta var det står eller går. Ja, det står på idel lögner, den saken är säker. För den som lär en oviss sak som viss och leder folket på den grunden ljuger och förför lika mycket med det som en som framför en uppenbar lögn. Att lära ovissa saker är dessutom ännu ondare och farligare ljuget än att ljuga uppenbart, i synnerhet i sådana stora saker som rör evigt liv och evig död. Med vad och när ska de då göra sin förklaring säker? När djävulen far till himlen. Under tiden står påvedömet grundat på idel lögner med sina binde-nycklar (jag skulle säga blindnycklar).

2. Det är visst att Kristus i ovannämnda utsaga talar om det bindandet där synden blir bunden eller kvarhållen, liksom han också talar om det lösandet där synden blir löst eller förlåten. Bindandet måste här betyda att binda synd, och lösandet att lösa

synd. För han lär just där hur man, när vår broder syndar, ska förmana, klandra och anklaga honom och, om han inte vill lyssna, hålla honom för en hedning etc., såsom vi senare ska få höra. Nu är det också visst att binda synd inte kan vara liktydigt med att påbjuda eller utfärda lagar, såsom de påvetrogna tolkar det. För påbud och lag är ju inte synden själv, utan synden är något som gjorts mot lag och bud. Det är ju inget tvivel om den saken, och var och en måste medge det. Därför går det inte att ett enda ord, nämligen *binda*, samtidigt skulle betyda både att påbjuda och att hålla kvar i synd. Ettdera måste vara fel och oriktigt: lagen binder inga synder utan påbjuder att man ska undvika synder framöver och göra gott, och den går naturligtvis före synderna som ännu inte finns. Men nyckeln binder begångna synder, gjorda mot lagen, och kommer nödvändigtvis efter både lagen och synden. Det står därför fast att påvens bindande och Kristi bindande är helt motställda varandra och att ingetdera kan samsas med det andra i samma utsaga, utan ettdera måste vara falskt och bedra.

3. Kristi bindande är inrättat för att det ska lösa syndaren från synderna, och han söker med sitt bindande inget annat än att syndarens samvete ska bli fritt och löst från synder. För han straffar och binder syndaren för att denne ska överge synden, ångra den och undvika den, och ett sådant bindande kan gott kallas en räddning för samvetet och hjälp mot synd. Påvens bindande är däremot inrättat för att det ska fånga det oskyldiga samvetet och ha det bundet, inte fritt. Det söker heller inget annat än hur samvetena ska snärjas och berövas sin frihet, så att ett sådant bindande gott kan kallas ett fångelse och upphov till synd, som S:t Paulus säger till romarna i kapitel 7 att alla lagar ger upphov till syndande.²² Alltså är här, hävdar jag,

en nog så stark, stor och mäktig skillnad mellan Kristi bindande och påvens bindande, så att de inte kan vara av samma slag eller förstås som inneslutna i en och samma utsaga. Kristi bindande handlar med idel synder och syndare och ger upphov till att de blir fromma och utan synd, medan påvens bindande handlar med idel heliga och rättfärdiga och ger upphov till att de hamnar i synder och blir syndare. För hans lagar går fram över alla fromma, oskyldiga kristna, men Kristi nyckel går fram över syndarna bland de kristna. Så förträffligt passar påvens nyckel ihop med Kristi nyckel!

4. Kristi nycklar tjänar och hjälper till himlen och det eviga livet, för han kallar ju själv dem himmelrikets nycklar, nämligen så att de stänger himlen för den förhärdade syndaren men öppnar himlen för den ångerfulle syndaren. Därför måste i Kristi nycklar hans blod, död och uppståndelse, med vilka han har öppnat himlen för oss, ligga fördolda, och han delar alltså genom nycklarna ut till de fattiga syndarna vad han har förvärvat med sitt blod. Och nycklarnas ämbete är ett högt, gudomligt ämbete, som hjälper själarna från synder och död till nåden och livet och ger dem rättfärdigheten, utan någon förtjänst från gärningarna, endast genom syndernas förlåtelse. Vad gör däremot påvens nycklar? De påbjuder och utfärdar yttre lagar. Kära du, vad hjälper dessa mot synden, döden och helvetet? Hur för de nycklarna en själ till nåden och livet? Hur öppnar de himlen för den arme syndaren? Det är tvärtom! Vi vet nu mycket väl att inte ens Guds tio buds gärningar gör någon salig eller from. Nej, endast Kristi nåd gör from och salig genom syndernas förlåtelse. Hur skulle då yttre lagar och påvliga gärningar, uppdiiktade av människor, göra det, de som

är idel orenhet jämfört med de tio budens gärningar?

5. Kristi nycklar fordrar nu ingen gärning utan enbart tro. För bindenyckeln är ju och kan heller inte vara något annat än ett gudomligt hot, med vilket han hotar den förhärdade syndaren med helvetet, och lösenyckeln är och kan heller inte vara något annat än ett gudomligt löfte, med vilket han lovar den ödmjuka syndaren himmelriket. Nu vet ju var och en väl att man inte kan uppfylla gudomliga hot och löften med några gärningar, utan man måste fatta dem med endast tron utan några som helst gärningar. För att hota och att lova är inte bud och säger heller inte vad vi ska göra för Gud utan visar på vad Gud avser göra med oss och lär alltså ut Guds gärningar och inte våra. Däremot lär oss påvens nycklar våra egna gärningar, vad vi ska göra. För hans bindande ger oss lagar efter vilka vi ska handla, såsom vi har hört. Kommer de nu inte förträffligt överens, Kristi nycklar och påvens nycklar? De förra lär Guds gärningar och inga människogärningar, de senare människogärningar och inga Guds gärningar. Varför kallar då påven sina nycklar himlens nycklar? De hjälper ju inte vare sig till himlen, till tron eller till att bli kristen, utan påbjuder yttre, jordiska handlingar. Ja, de borde kallas jordiska nycklar, bara de vore ens så goda.

6. Hebreerbrevets 13. kapitel säger att de yttre jordiska lagarna och handlingarna inte är till någon nytta.²³ Ett hjärta, säger författaren, måste bli befäst genom nåd, inte genom mat, som inte är till någon nytta för dem som vill tjäna Gud med den. Så förbjuder och fördömer också S:t Paulus överallt sådan lära och lag, och Kristus säger själv i Lukas 17: ”Guds rike kommer inte på yttre sätt utan är invändigt i er.”²⁴

Skulle han då vara så dum att han gav nycklar som stängde hans rike genom yttre handlingar? Skulle han samtidigt dels förvisa handlingarna från sitt rike och ge nycklar till det ändamålet, dels befalla att man skulle härska i det med handlingarna? För han kallar dem himlens nycklar, som befordrar Guds rike, till vilket inga yttre lagar eller handlingar hjälper, såsom Kristus säger. Vidare så kan ju påvens nyckel inte göra annat än binda, alltså – som de säger – påbjuda yttre mänskliga gärningar. Vad är nu detta om inte, med andra ord: påvens nycklar är visserligen himmelsnycklar, men de gör inte och kan heller inte göra annat än endast det som är helt och hållet utan nytta för himlen och inte heller hjälper någon in i kristenheten. Ja, de är därtill av Kristus och hans apostlar fördömda, förbjudna och bannlysta från hans rike. Det var mig ena besynnerliga himmelsnycklar.

Men sådan smörja härrör helt ur att man har förnekat Kristus och vill bli salig genom egna gärningar. Då skulle Kristus ha dött förgäves, som Paulus säger, och vi skulle vara heliga i vår egen rättfärdighet ovanför och utanför nåden.²⁵ Därför måste också påven binda lagar på oss, som vi sedan ska hålla och lyda om vi ska komma till himlen, annars far vi till helvetet. Alltså betygar de här med sina egna munnar att de är avfallna kristna och förnekar Kristus och hans död, och därtill upphöjer sig över Kristus själv. För eftersom deras nyckel inte kan annat än binda, det vill säga utfärda lagar, och den ändå ska vara en himmelsnyckel, ger det sig av sig självt att de vill till himlen genom lagar och gärningar såsom sitt nyckel-ämbete. Det kallas ju den rätte Motkristus som genom sina nycklar bygger vår salighet på våra gärningar och inte på Guds nåd, och detta är den älskvärda frukten av denna höga konst att *binda* betyder att ge lag: Kristus är därigenom förnekad och ärkestyggelsen,

vår egen rättfärdighet, upprättad och uppehållen.

Men vi vill ge råd i saken och också tjäna de påvetrogna med en förklaring, den följande: Just såsom Kristus och påven har nycklar av två olika slag finns också himmelriken av två olika slag, till vilka de två olika slags nycklarna hör. Det ena himmelriket är det eviga livet, till vilket Kristi nycklar hjälper oss arma syndare genom syndernas förlåtelse, som Kristus har förvärvat åt oss genom sin död och inte genom våra gärningar. Detta är Guds himmelrike. Det andra himmelriket är där ovan i luften, där djävlarne regerar, såsom Paulus säger.²⁶ Till det riket hjälper påvens nycklar alla hans heliga, som håller hans band och lagar. För en sådan himmel tillhör sådana heliga och en sådan himmel förtjänar man med människors lagar och gärningar. Alltså finns på båda sidor idel himmelsnycklar, men, som sagt, med en stor skillnad. Därför ryter också påven i alla bullor som ett lejon att man inte ska ge sig in i en fara för själarnas salighet genom olydnad mot hans nycklar, och här är helvetet mycket hett. Den däremot som är hörsam mot hans nycklar är i den heliga kyrkans famn och salig och behöver varken Kristus eller dennes nycklar till det.

7. Visst är det så att om Kristus inte hade velat ge oss annat med nycklarna än makten att ställa upp yttre lagar och bud, hade han lätt kunnat behålla dem själv och kristenheten kunde väl undvara dem. För det finns ju världslig överhet, far, mor, herre, fru, vänner, äldre människor etc., som kan förse oss tillräckligt i yttre avseende med lagar, tukt, seder och uppförande; det är inte nödvändigt att Kristus ger nycklar till detta ändamål. För vad kan påvens nyckel åstadkomma med sitt bindande eller lagstiftande som inte förnuft kan tänka ut, fatta och även

utforma lika väl som hans nycklar? Skulle nu Kristus med sina nycklar inte ge kyrkan något högre och bättre än han dessförinnan har gett hela världen genom förnuftet, skulle vår tro och även kyrkan själv inte stå på det gudomliga Ordets klippa utan på människors förnuft. Å, då skulle den stå bra, och så står också verkligen påvens kyrka. För liksom hans nycklar är en av människor uppdikad förklaring så är också kyrkan som han binder med förklaringen det. Lika ting går väl ihop.

8. Kristenheten lider också skada av sådana påvenycklar, inte endast den stora huvudskadan och förlusten att Kristi nåd genom dem blir förnekad och hånad och idel egen rättfärdighet upprättad, utan också den skadan att den blir överhopad och våldgästad med dagliga, nya, otaliga och odrägliga lagar och att samvetena genom dem å det högsta bedrövas och förvirras, så att också på grund av detta under solen inget eländigare folk funnits eller kan komma att finnas. Nu vet vi väl att Kristus inte har gett sina nycklar till att skada eller förstöra, inte heller till att tynga och trycka ner sin kyrka, utan för att de ska vara nyttiga och välgörande för henne. Nycklarna borde heller inte kallas kyrkans eller himlens nycklar utan påvens nycklar, för påven och hans folk har genom dem kommit över all makt över kropp och själ, över ägodelar och ära. Kyrkan har inte fått annat av dem än kroppslig såväl som andlig skada och har därtill kommit under sådana rasande själattyraners våld.

De kan inte förneka något av detta. Det står i dagen genom deras bullor, böcker, skrifter och gärningar att de i fråga om nycklarna aldrig lärt den dyrbara tron utan förtigigt den och med ifrågavarande bibelställe varken prisat eller lärt om Kristi blod och Guds nåd. De har endast blåst upp

påvens makt med det, hur han kan binda och hur man måste hörsamma honom i hans lagar. Det har de slagit in, malt om och drivit utan uppehåll, tills hans makt inte höjt sig endast över alla kristna utan också över alla världsliga kejsare, kungar och furstar i hela världen, därefter också i underjorden över de döda i skärselden och slutligen också över änglarna i himlen på det mest skamlösa sätt. Och när de inte kunde komma längre gjorde de sig av påven en gud på jorden, som skulle vara en blandning av gud och människa och inte bara människa. Detta avser vi säga mer om en annan gång och så ge skrikhalsarna mer att skrika om. För sådana helvetiska och djävulska styggelser kommer inte, om Gud vill, bli så förtäckta som de nu hoppas och tror.

Så ser vi hur troget dessa fromma människor behandlat kristenheten när de av nyckelämbetet gjort lagstiftning och uttyder ordet som talar om Guds verk och nåd som våra egna verk och förtjänster. Ändå måste redan det naturliga förnuftet, hur blint och otroget det än är, erkänna att nåd och rätt inte är samma sak och att en och samma utsaga inte kan tala om och uppfattas tala om både nåd och rätt. Den som likväl skulle tyda den så skulle också världen hålla för ond eller galen. Nu gör ju dessa människor så, och inte enbart i världsliga saker, där det redan är olidligt, utan här i Guds ord och Kristi sak, och så att detta måste vara trosartiklar. Den som inte tror det, han måste vara en kättare, till själen evigt fördömd och till kroppen i tiden bränd till döds. Hur skulle inte skrikhalsarna rasa och skräna om de kunde ertappa oss i en sådan förbannad, helvetisk och hädisk lögn som vi nu har ertappat dem i här?

9. Men låt oss ställa dem jämsides så att *binda* kan vara liktydigt med *utfärda lagar*. Omvänt måste i så fall *lösa* vara liktydigt

med *upphäva, avskaffa lagar*. För de är två lika makter ställda mot varandra, båda givna av Kristus i samma utsaga, och de båda nycklarna är lika stora. Har nu påven eller hans kyrka makten att binda, alltså ställa upp lagar, så måste han också ha makten att upphäva lagar. För ska man låta bindandet syfta på lagen så måste man också låta lösandet tyda på den. Nå, i så fall kan påven upphäva Guds tio bud, evangelierna och hela Bibeln, och släppa och lösa hela världen från dem. Kan han inte göra det så kan han inte heller binda eller ge lagar. För han måste kunna göra det ena lika väl som det andra, och kan han inte lösa upp en enda bokstav i den heliga Skrift och upphäva den så kan han inte heller utfärda en enda bokstav lag.

Faktiskt har han också gjort det. I praktiken har han, som ovan sagts, utrotat och förnekat Kristus, och i stället inrättat sina lagar och verk. Så finns det också många som där lär att han står över den heliga Skrift, kan tyda och ändra den som han vill, vilket han sedan också har gjort. Vidare berömmar hans heliga, andliga kyrkorätt att det är av honom som den heliga Skrift fått namn av helig Skrift och gäller bland de kristna. För om han inte hade bekräftat den så skulle den inte gälla alls eller ens kunna vara den heliga Skrift. Men djävulen får välsigna honom för detta. Jag hoppas att en sådan ond mun nu har täppts till en smula även om somliga ännu brummar och rapar. För det heter: ”Guds ord förblir i evighet”,²⁷ och Kristus säger, Matteus 5: ”Inte en enda bokstav, inte en prick av lagen ska förgå; allt måste ske.”²⁸ Vidare, Johannes 10: ”Skriften kan inte göras om intet”,²⁹ och Lukas 21: ”Himmel och jord skall förgå, men mina ord skall inte förgå.”³⁰ Han är mannen som lagt ett block i vägen för påven så att denne inte kommer att kunna ta bort eller lösa upp en enda

bokstav eller prick i Skriften. Därför ska han inte binda eller bjuda en enda bokstav på de kristna.

”Men”, kunde du säga, ”sina egna lagar kan han lösa.” Det är sant, men det är inte tillräckligt, för lösenyckeln vore därmed inte likställd bindenyckeln. Så lika väl som han kan binda där Gud ännu inte har bundit någon och allt är fritt, obundet, måste han också kunna lösa där Gud ännu inte löst någon och allt är bundet. Annars vore de två makterna inte lika stora. Det vore mig ett dåligt lösande där jag endast kunde lösa vad jag hade bundit men inte kunde lösa vad en annan hade bundit. Vad skulle jag då med lösenyckeln till? I så fall vore lösandet inget annat än att jag lät bli och upphörde med mitt bindande och så kunde jag heller inte lösa några själar som djävulen hade bundit. Visst vore det en värdelös lösenyckel! Men Kristus säger här att det som lösenyckeln löser på jorden ska vara löst i himlen. Där ger han ju makten att lösa också det som en annan bundit, ja, också Gud själv i himlen. Och så gör också Kristi nycklar, för de löser på jorden vad som är bundet inför Gud i himlen, såsom orden står där och vittnar utan omsvep: ”Vad du löser på jorden ska vara löst i himlen”.³¹ Både bindandet och lösandet måste vara idel Guds ord, såsom vi ska få höra.

Kort sagt så måste påven kunna lösa Guds bud och ord, som ingen människa såsom människa bundit, eller också kan han omöjligt binda där Gud inte har bundit. Annars kan han definitivt inte ha de rätta nycklarna. En måste vara i underläge här, antingen Gud eller påven, nämligen så att påven upphäver och upplöser Guds ord, eller så att Gud hindrar påven så att denne inte heller kan binda utan alla hans lagar måste falla. För de två makterna är lika och har getts tillsammans. Den som inte har endera har ingendera. Vad blir det nu kvar av rätten att binda eller

bindenyckeln? Den har smält till vatten, och man måste begripa att det är förfalskare av Skriften, alla de som säger att binda betyder att utfärda lagar och att Kristus härmed har gett påven och biskopar makt att utfärda lagar. För han kan inte lösa upp en enda bokstav av lagen (såsom ovan har bevisats). Därför kan han inte heller binda något.

10. Låt oss här allra först höra den sanna konsten som följer av detta bindande. Eftersom nu binda betyder att utfärda lagar måste *band* betyda *lag*, och *bunden* måste betyda *from kristen*, som låter sig bindas med ett sådant band, d.v.s. en person som håller och är lydlig mot påvens band och lagar. Håll nu yttrandena mot varandra: Kristus kallar den bunden som är fördömd såsom olydig och vars synder är bundna och inte förlåtna, såsom han i Matteus 22 säger att man ska binda en mans händer och fötter och kasta ut honom i mörkret.³² Löst kallar han däremot den som är släppt och fri från sina synder, som är förlåtna för honom. Där emot säger påven så här: Bunden är den som är hörsam mot mitt bindande, och han ska bli salig, lös är den som är släppt och fri från alla Guds bud, men vederbörande måste ändå förbli ohörsam och fördömd. Var är utvägen? Kristus säger att bunden betyder att vara fördömd, påven säger att bunden är att vara salig, och de båda talar om samma utsaga och ord i evangeliet. Är det inte en vacker och trevlig sak när man kan tyda Bibeln så fint att den måste säga tvärt nej där den säger ja och tala och sträva rakt mot sig själv? Tack ska våra kära herrar ha för det, de som har tolkat bindandet så mästerligt för oss.

Och eftersom vi just nu kommit till att påven kan upphäva sina egna lagar måste jag fråga: Kära du, när har påven någonsin upphävt sina egna lagar som han så jämmerligt har plågat kristenheten med? När har

lösenyckeln någonsin varit i bruk och verksamhet? Bindandet har han väl alltid drivit, och bindenyckeln har varit i bruk och utövning så att den glänser, men lösenyckeln har legat helt oanvänd, rostig och fördärvad. Varför har då påven två nycklar i sitt vapen när han ändå aldrig använder den ena? Den ena nyckeln borde ju vara i bruk lika väl som den andra. För Kristus har gett dem båda för att båda ska vara i bruk och hjälpa hans kristna. Så vet man ju väl att påven och hans folk kort sagt inte vill ha någon av sina lagar och sedvänjor avskaffad eller upplöst, utan tränger alltjämt på med bindandet och utökar dagligen sina lagar. Varför gör de det?

Jo, kära du, om lösenyckeln skulle komma i bruk och delvis upphäva banden eller lagarna skulle det kunna vara en början och en inbrytning som hotade alla de andra lagarna.³³ Då skulle en stark reformation drabba de andliga tyrannerna. Därför är det bättre att man alltid binder och aldrig löser. Likväl målar man dit två nycklar för att klistra igen munnen på folk, fastän man bara vaktar över bindenyckeln.³⁴ Lösenyckeln skulle orsaka för mycket olycka och bära bort både makt, ära och gods i lika stor utsträckning som bindenyckeln bär fram dem. Vi ser också för våra ögon hur fast och hårt de håller fast i den, så att de inte vill lösa eller släppa efter någonting, där de ändå vet att de bundit med orätt och mot Gud. Lösenyckeln kan de inte hitta. ”Kära du”, säger de, ”ger vi vika och efter i en sak så måste vi ge vika i fler saker; det kan vi inte göra.” Djävulen! Det är sådana stora herrars och högt lärdas kloka råd och visa plan, som, såsom kan förmodas, ska hjälpa dem förträffligt. De är verkligen inte förslöade! Men vad ska Kristus säga om att ni har berövat hans kristna lösenyckeln för alltid? ”Kristus, vad då Kristus? Det är

lutherska skurkstreck.” Nå, kommer ni inte att hitta lösenyckeln vill jag söka den med denna lilla bok och finna den så att ni varken behåller bindenyckeln eller lösenyckeln. ”Vad handlar det om?” Jo, jag hör sägas att de är bundna till varandra. Så får vi en har vi dem båda. Kunde ni binda så kan vi lösa.

”Ja”, säger de, ”påven använder också lösenyckeln, när han ger dispens eller tillåter, och släpper efter på sina band och lagar” – jag hade förtydligat: säljer för pengar. Vad ska man säga? Heter det *lösa* när man säljer bindenyckelns band för pengar? Varför löser han inte också för Guds skull och med anledning av själarnas nöd? ”Å, det är idel lutherskt prat. *Nihil ad propositum*. Det hör inte hit.” Vidare: Varför är lösenyckeln inte lika stor som bindenyckeln och löser inte lika långt, vitt och brett som bindenyckeln binder? För bindenyckeln går över hela kristenheten, låter aldrig lösa något för hela hopen, binder ständigt och håller fastbundet. Men lösenyckeln hjälper en eller två ur sådana band, men likväl inte med sitt lösande ämbetes fria kraft utan med den store guden Mammons förbön, medling och kraft, utan vilken hans löseämbete vore helt dött och obefintligt. Varför har påven ens två nycklar i samma storlek i sitt vapen när han inte vill ha och tolerera dem som lika stora? Han skulle låta bindenyckeln ensam fylla utrymmet och låta den lilla lösenyckeln vara knappt så stort som ett vallmo-frö. Ja, han skulle ha Mammon på dess ställe och ett djävulshuvud bredvid. Alltså får den arma lösenyckeln inte utföra sitt ämbete, utan måste hjälpa bindenyckeln att öka pengarna och makten, som om bara bindenyckeln gjorde för litet.

ἐλέγχοντες αὐτοὺς ἀπαγγελοῦμεν ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ.)

Andra belägg för att Ireneus kopplade ihop pånyttfödelse och dop är *Adversus haereses* I,21,1; III,17,1; V,15,3 och *Demonstratio praedicationis apostolicae* 7.

¹⁶ *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 3. Denna skrift av Ireneus är endast bevarad i armenisk översättning.

¹⁷ Så lyder stället Job 14:4-5a enligt den grekiska översättningen Septuaginta.

¹⁸ Joh 3:5, här översatt efter citatets ordalydelse. Citatet lyder i Hieronymus latinska översättning: Parvuli baptizuntur ”in remissionem peccatorum”. Quorum ”peccatorum”? vel quo tempore peccaverunt? aut quomodo potest illa lavacri in parvulis ratio subsistere, nisi iuxta illum sensum, de quo paulo ante diximus: ”nullus mundus a sorde, nec si unius quidem diei fuerit vita eius super terram”? Et quia per baptismi sacramentum nativitatis ”sordes” deponuntur, propterea baptizantur et parvuli: ”nisi” enim ”quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non poterit intrare in regnum caelorum”. (Origenes, *In Lucam homiliae*, XIV,5.) Stället lyder på grekiska: Τὰ παῖδια βαπτίζεται εἰς ἄφεσιν ἁμαρτημάτων. Ποίων; Πότε γὰρ ἤμαρτον; Ἀλλὰ μήποτε, ἐπεὶ οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, τὸν ῥύπον δὲ ἀποτίθεται τις διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο καὶ τὰ παῖδια βαπτίζεται.

Den grekiska texten bekräftar med satsen τὰ παῖδια βαπτίζεται, som står två gånger, den latinska översättningen och att Origenes talar om små barn. Hänvisningen till Job 14:4f., som enligt Septuaginta talar om en dag gamla människor, visar att Origenes talar specifikt om nyfödda.

Noter till ”Lutherana”

¹⁹ Översättningen görs från Weimartgåvan, WA 30:2, s. 465–507. Ett par fel har rättats med hjälp av den kritiska apparaten. I detta nummer ges en översättning av s. 465,1–475,18. Vid översättandet har den finska översättningen (”Avaimista”, *Valitut*

teokset 3, 1959, s. 406–453) av A.F. Peltonen och Kalevi Kaski varit till stor hjälp.

²⁰ Matt 13:41.

²¹ Matt 16:19 (till Petrus); 18:18 (till alla lärjungarna).

²² V. 8 och 11.

²³ Texten har xii (=12.), men stället är uppenbart 13:9.

²⁴ 17:20f.

²⁵ Gal 2:21.

²⁶ Ef 2:2.

²⁷ Jes 40:8; 1 Petr 1:25.

²⁸ V. 18.

²⁹ V. 35.

³⁰ V. 33.

³¹ Matt 16:19.

³² V. 13.

³³ Tyskan har: das moecht ein anfang und boeser einriss werden, die andern gesetz alle auffzuheben.

³⁴ Påvens vapen i svartvitt:

Bilden är hämtad från https://en.wikipedia.org/wiki/Coats_of_arms_of_the_Holy_See_and_Vatican_City#Holy_See